

Neoliberale liefdadigheid is onmogelijk en onwenselijk

► Dit Oegandees meisje lijdt aan malaria. 'De ranking is de nagel aan de doodskist van het altruïsme', betoogt Agirdag.

© HH

Orhan Agirdag is socioloog en werkt als professor aan de KU Leuven.

ORHAN AGIRDAG

Agirdag

Maarten Boudry maakt een belangrijke punt: liefdadigheid gebeurt beter doordacht in plaats van emotioneel. Maar in tegenstelling tot wat de titel van zijn essay van zaterdag in Zeno

suggereert (Bezint eer ge doneert, DM 5/11), pleit de Gentse filosoof niet zozeer voor het bezinnen, maar wel voor het berekenen. Als good practice wijst hij naar ranglijsten van goede doelen waaruit weldoeners een keuze zouden moeten maken: "Moet het neoliberale efficiëntiedenken dan werkelijk in elke sfeer van ons leven doordringen? Ja!", stelt Boudry. Maar het neoliberale model van liefdadigheid is niet alleen onmogelijk, het is eveneens onwenselijk.

Het is onmogelijk om de impact van alle soorten liefdadigheidsinitiatieven te meten en op één schaal met elkaar te vergelijken. Bij veel goede doelen - zeker op vlak van onderwijs - is impact immers pas zichtbaar na decennia. Geen enkel gerandomiseerd onderzoek duurt zo lang. Dus weg met initiatieven die duurzame langetermijnpact hebben? Bovendien, op welke schaal moeten we initiatieven vergelijken die pakweg politieke gevangenen willen vrijkrijgen tegenover inspanningen ter preventie van de uitsterving van de gladde slang? Een keuze tussen goede doelen is geen kwestie van exacte berekening, maar wel van beredeneerde waardeoriëntaties. Pleit de liberale filosoof dan echt dat anderen voor ons moeten bepalen wat waardevol is? Dat lijkt me vooral een pleidooi voor onmondigheid.

Wat we hooguit homogeen kunnen vergelijken tussen verschillende initiatieven is hun kosteneffectiviteit. Men gaat hierbij dus na welk percentage van de gedoneerde euro werkelijk naar de doelen gaat. Probleem is echter dat meer kosteneffectiviteit niet noodzakelijk beter is. Neem nu GiveDirectly, een non-profitorganisatie die onvoorwaardelijk geld uitdeelt aan arme mensen. Het is zowat het meest kosteneffectieve initiatief:

meer dan 90 procent van de donatie gaat naar de mensen zelf. Het is dan ook in de top 5 van de ranking waar Boudry naar verwijst.

GiveDirectly is zeer kosteneffectief omdat je geen grote infrastructuur nodig hebt om geld uit te delen. Maar of het geld ook effectief resulteert in minder armoede is nog maar de vraag. Arme mensen die eenmalig een bedrag ontvangen worden daar op lange termijn niet noodzakelijk beter van. Investeren in politieke vrijheden, onderwijs en gezondheidszorg is wellicht veel minder kosteneffectief, zeker wanneer de organisaties onafhankelijk willen blijven. Dat maakt dergelijke initiatieven niet noodzakelijk slechter.

Tot slot hollen dergelijke neoliberale constructies positieve gevolgen van liefdadigheid en altruïsme uit. Al in de jaren 70 stelde Donald Campbell dat naarmate kwantitatieve indicatoren meer worden gebruikt in het sociale domein, de indicatoren gemanipuleerd worden en een nietszeggend doel op zich worden. Bijvoorbeeld, wanneer men prestaties van leraren op basis van testresultaten van leerlingen beoordeelt, zullen leraren minder tijd spenderen om leerlingen breed te vormen maar eerder toetstechnieken doceren. Leerlingen scoren dan beter op toetsen, terwijl ze niet noodzakelijk meer weten. Of wanneer je dokters gaat beoordelen op overlevingscijfers van de patiënten, vermijden ze net de ergste gevallen. Operatie geslaagd, patiënt overleden. Hetzelfde geldt ook voor liefdadigheid: wanneer initiatieven op basis van indicatoren gerankt worden, wordt het scoren op de ranglijsten een doel op zich, en verdwijnen altruïsme en liefdadigheid naar de achtergrond. Uiteindelijk versmalt het aanbod aan initiatieven tot wat 'rankbaar' is doordat hun impact minder meetbaar is, hoge initiële

investeringen nodig zijn of doordat ze enkel op lange termijn effectief zijn. De ranking is de nagel aan de doodskest van altruïsme.

Toch onderschrijf ik een pleidooi voor meer transparantie en meer ratio op vlak van liefdadigheid en altruïsme. Maar een doorgeslagen neoliberale logica van liefdadigheid resulteert eerder in het tegengestelde van wat ze beoogt: een afrekencultuur waar niemand beter van wordt.